

KIBRIS'TA TÜRKLER TARAFINDAN KONUŞULAN LİSANIN ADI NE OLMALIDIR?

Gökçe YÜKSELEN ABDURRAZAK PELER*

ÖZET

Yapılan çalışmalara bakıldığı zaman, Kıbrıs'ta Türklerin konuştuğu lisanın adlandırılmasında bir karmaşanın var olduğu görülmektedir. Çeşitli çalışmalarda, "Kıbrıs Türkçesi", "Kıbrıs Ağzı", "Türkçenin Kıbrıs Ağzları", "Kıbrıs Türk Ağzları", "Kıbrıs Ağzları", "Kıbrıslı Türkçe" ve "Kıbrıslı Türkçe" gibi, aynı şeyi adlandırmak için kullanıldığına şüphe olmayan ancak bazen ifade sınırları bazen de güdülen gaye bakımından farklılık arz eden tabirler kullanılmıştır. Bu tabirlerden kiminin Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi tüm yönleri ile tarif etmede yetersiz kalırken, kiminin belirsizliğe sebep olduğu, kiminin ise dil bilimsel olmayan gayeler güttüğü görülmektedir. Bu makalenin amacı, bu tabirlerden hangisinin veya hangilerinin Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi tarif etmek için uygun olduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Kıbrıs Türkleri, Türkçe, Ağzı, Çeşitlilik.

WHAT SHOULD BE THE LANGUAGE SPOKEN BY TURKS IN CYPRUS CALLED?

89

ABSTRACT

Studies made on the language spoken by the Turkish Cypriots have proven that there is confusion about naming this language. "Turkish of Cyprus", "Dialect of Cyprus", "Turkish Dialects of Cyprus", "Cyprus Dialects of Turkish", "Dialects of Cyprus", "Cypriot Turkish" and "Cypriot Turkish" are among these appellations. There is no doubt that all these appellations are used for naming the same phenomenon. However, the parameters in their denotations and the intentions in their usage are different. Some of them are incapable of describing all aspects of the Turkish spoken in Cyprus, whilst some are causing an ambiguity. On the other hand others are used with non-linguistic intentions. The aim of this article is to demonstrate which one(s) of these appellations are suitable for describing the Turkish spoken in Cyprus.

Keywords: Cyprus, Turkish Cypriots, Turkish, Dialect, Variation.

* Öğr. Gör., Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, Girne – KKTC, E-posta: gokceyükselen_abdurrazak@hotmail.com.

1. Giriş

Türkçenin Kıbrıs adasına 1571 yılında adanın Osmanlı Devleti tarafından fethinden sonra geldiği kabulü yaygındır. Türkçenin ada üzerinde büyük halk kitleleri tarafından konuşulmaya başlanmasının bu tarihten itibaren olduğu yanlış olmamakla birlikte, adada Türkçenin bu tarihten evvel de mevcut olduğuna işaret eden ciddi kanıtlar bulunmaktadır.

Türkçenin ada üzerinde en az dört asırlık bir mazisinin bulunmasına karşın, Türkçenin diğer ağız ve lehçeleri dikkate alındığında, ada üzerinde konuşulan Türkçe hakkında yapılan çalışmaların oldukça geç başlamış olduğu kabul edilebilir. Ancak son zamanlarda bu konuda yapılan çalışmalar ivme kazanmış ve Kıbrıs'ta Türkler tarafından konuşulan lisanın çeşitli cihetleri birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu araştırmaların alanı, sözcük biliminden ses bilimine, topluluk dil biliminden biçim bilimine kadar büyük bir çeşitlilik arz etmektedir. Ancak bütün bu araştırmalar neticesinde ortaya çıkan manzara, Kıbrıs'ta Türkler tarafından konuşulan lisanın adı konusunda bilim adamları arasında bir fikir birliğinin bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Çeşitli çalışmalarda karşımıza “Kıbrıs Türkçesi”, “Kıbrıs Ağzı”, “Türkçenin Kıbrıs Ağızları”, “Kıbrıs Türk Ağızları”, “Kıbrıs Ağızları”, “Kıbrıslı Türkçe” ve “Kıbrıslı Türkçe” gibi adlandırmalar çıkmaktadır.

2. Kıbrıs Türklerinin Konuştıkları Lisanın Adlandırılmasındaki Karmaşa

Kıbrıs'ta konuşulan Türkçe hakkındaki çalışmaları İsmet Konur'un 1938 yılında yayınladığı “Kıbrıs Türkleri” adlı eserinin içerisinde bulunan dil malzemesi ile başlatmak mümkün ise de Hasan Eren'in çalışmaları, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçe konusunda yapılan kapsamlı dil bilimsel çalışmaların başlangıç noktası olarak kabul edilebilir. Konur¹ eserinde “Kıbrıs Türkçesi” tabirini tercih etmiştir. Hasan Eren ise eserlerinde Kıbrıs'ta Türkler tarafından konuşulan lisanı hem le *dialecte turc de Chypre* yani “Kıbrıs Türk Ağzı”² hem “Kıbrıs Türkçesi”³ hem de “Kıbrıs Ağzı”⁴ şeklinde adlandırmıştır. Bu tarihten itibaren bu konuda yapılan çalışmalarda zaman zaman “Kıbrıs Türkçesi” tabirinin kullanıldığını ama umumiyetle “Kıbrıs Ağzı” adlandırmasının tercih edildiği görülmektedir. Buna rağmen “Kıbrıs Türkçesi” Cumakunova⁵, Tasnadi⁶, Demir⁷, Hakeri⁸, Kabataş⁹ ile Johanson¹⁰ da görüldüğü gibi günümüze kadar kullanılagelmıştır. Cumakunova ve

¹ İsmet Konur, **Kıbrıs Türkleri**, Bürhaneddin Matbaası, Lefkoşa 1938, s. 24

² Hasan Eren, “Enigmes Populaires Turques de Chypre”, **Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae**, S:11 (1960), s. 105

³ Hasan Eren, “Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili”, **Türkoloji Dergisi**, S:1 (1964), s. 6

⁴ Agm; Hasan Eren, “Kıbrıs Ağzının Kökeni”, Mustafa Haşım Altan (Haz.), **Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri**, içinde, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971, s. 347-359.

⁵ Günzira Cumakunova, “Kırgız ve Kıbrıs Türkçesi Atasözlerindeki Paralelizm”, İ. Bozkurt – H. Ateşin – M. Kansu (Haz.), **İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998**, C 4, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 1999, s. 121-130.

⁶ Edit Tasnadi, “Kıbrıs Türkçesi ile Macarca'nın İncileri: Atasözlerimiz ve Deyimlerimize Dair”, Ülker Vancı-Osam (Haz.), **Dördüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 28-29 Kasım 2002**, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2002, s. 329-338.

⁷ Nurettin Demir, “‘Wollen’ im Zyperntürkischen”, **Mediterranean Language Review**, S:14 (2002), s. 9-20; Nurettin Demir, “Sprachkontakt in Nordzypern? Bemerkungen zu gebundenen Sätzen”, Hendrik Boeschoten – Heidi Stein (Haz.), **Einheit und Vielfalt in der türkischen Welt**, içinde, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2007, s. 160-170.

⁸ Bener Hakkı Hakeri, **Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü**, SAMTAY Vakfı Yayınları, Gazimağusa 2003.

⁹ Orhan Kabataş, **Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü**, Öncü Basımevi, Lefkoşa 2007; Orhan Kabataş, “eyner/eğner Sözcüğünün Kökeni Üzerine”, **Kıbrıs Türk Dili**, S:2 (2009), s. 5-8.

Tasnadi, Kıbrıs'ta Türkler tarafından kullanılan atasözlerini sırasıyla Kırgız Türkçesinde ve Macarcada kullanılan atasözleri ile karşılaştırdıkları çalışmalarının Kıbrıs'ı ilgilendiren bölümlerinde "Kıbrıs Türkçesi" tabirini kullanmışlardır. Demir, Kıbrıs Türklerinin kullandığı istek bildiren cümleleri incelediği *Wollen im Zyprentürkisch* isimli çalışmasında ve dil ilişkilerini incelediği *Sprachkontakt in Nordzypern* isimli çalışmasında *Zyperntürkisch* yani "Kıbrıs Türkçesi" isimlendirmesini tercih etmiştir. Hakeza, Orhan Kabataş, Etimolojik Sözlüğünde ve 2009'daki etimolojik çalışmasında yine "Kıbrıs Türkçesi" tabirini kullanmıştır. Lars Johanson da şimdiki zaman üzerine yaptığı çalışmasında bu ibareyi kullanma yoluna gitmiştir.

"Kıbrıs Türkçesi" adlandırmasının, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi coğrafi olarak tarif etmesinde bir sorun olmamakla birlikte, Kıbrıs Türklerinin kullandığı lisanın genel Türk dilinin lehçe ve ağız yapısı içindeki yerini açık olarak belirtmemesinden olsa gerek "Kıbrıs Ağzı" tabiri daha şümulü bir kullanım sahası bulmuştur. Saraçoğlu¹¹, Taşçı¹² Vancı¹³ ve Gürkan¹⁴ gibi yerli araştırmacılar tarafından yapılan ve Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin lisanının tetkikinde birer kilometre taşı oluşturan araştırmalarda hep "Kıbrıs Ağzı" adlandırması kullanılmıştır. Doksanlı yılların başlarından itibaren hız kazanan Kıbrıs'ta konuşulan Türkçe üzerine yapılan çalışmalarda münhasıran bu tabirin kullanıldığı görülmektedir. İ. Boztaş¹⁵, Gülden Sağol¹⁶, Musa Duman¹⁷, Havva Tekin¹⁸, Mustafa Argunşah¹⁹, Rıdvan Öztürk²⁰, Ahmet Pehlivan²¹, Kamile İmer²², Necdet

¹⁰ Lars Johanson, "Türk Dillerinde Odaksız Şimdiki Zaman İşaretleyicisi ve Kıbrıs Türkçesinde Eksikliği", **Bilig**, S:49 (2009), s. 93-100.

¹¹ Erdoğan Saracoğlu, **Kıbrıs Ağzı**, Yarı Off-Set, Lefkoşa 1980; Erdoğan Saracoğlu, **Kıbrıs Ağzı**, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1992; Erdoğan Saracoğlu, "Kıbrıs Ağzının Fonetik Özellikleri", **Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992 (26 Eylül – 1 Ekim 1992)**, içinde, TDK Yayınları, Ankara 1996, s.329-340; Erdoğan Saracoğlu, **Kıbrıs Ağzı – Ses Bilgisi özellikleri, Metin Derlemeleri, Sözlük**, Ateş Matbaası, Lefkoşa 2009.

¹² Yıltaş Taşçı, **Kıbrıs Ağzı Dil Özellikleri**, Akar Yayıncılık, Lefkoşa 1986.

¹³ Ülker Vancı, "Kıbrıs Ağzının Ses, Yapı ve İfade Özellikleri", A. Sumru Özsoy – Hikmet Sebüktegin (Haz.), **IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri (17-18 Mayıs 1990)**, içinde, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 243-256.

¹⁴ Ali Gürkan, **Kıbrıs Ağzında Edatlar Bağlaçlar ve Ünlemlerin Kullanım Özellikleri**, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

¹⁵ İ. Boztaş, "Kıbrıs Ağzı'nda Sesbiçimbilgisel Değişmeler", G. Durmuşoğlu – K. İmer – A. Kocaman – S. Özsoy (Haz.), **Dilbilim Araştırmaları 1991**, içinde, Hitit Yayınevi, Ankara 1991, s. 11-17.

¹⁶ Gülden Sağol, "Kıbrıs Ağzı Üzerine Yapılan Çalışmalar", **Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S:8 (1997), s. 99-106.

¹⁷ Musa Duman, "Kıbrıs Ağzı Üzerine Bazı Notlar", **İlmi Araştırmalar**, S:8 (1999), s. 115-130; Musa Duman, "Kıbrıs Ağzının Morfolojik Kaynakları: +cık Küçültme Ekinin Kullanımı", İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 15-25.

¹⁸ Havva Tekin, "Kıbrıs Ağzının Devamlılığında İnsan ve Zaman Faktörünün Olumlu – Olumsuz Etkileri", İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 627-632.

¹⁹ Mustafa Argunşah, "Kıbrıs Ağzıyla İlgili Yayımlanmış Çalışmalara Eleştirel Bir Bakış", İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 65-79; Mustafa Argunşah, "Kıbrıs Ağzında Ünlü Değişmeleri", **İlmi Araştırmalar**, S:11 (2001), s. 7-27; Mustafa Argunşah, "Yaşayan Kıbrıs Türk Ağzı", **Türk Dili**, S:614 (2003), s. 193-203.

²⁰ Rıdvan Öztürk, "Kıbrıs Ağzının Kelime Hazinesindeki Değişmeler", İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 27-45; Rıdvan Öztürk, "Kıbrıs Ağzında Dönüşlülük", **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S:1 (2001), s. 103-109; Rıdvan Öztürk, "Anadolu ve Kıbrıs Ağızlarında Tekinsiz (Tabu) Örneği: Dulummak", **Bilig**, S:37 (2006), s. 57-64.

²¹ Ahmet Pehlivan, "KKTC İlkokul Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Görülen Kıbrıs Ağzına Ait Sesbilimsel Özellikler", İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2,

Osam ve Meltem Kelepir²³, Mustafa Gökçeoğlu²⁴, Gürkan Gümüşatam²⁵, Derzinevesi ve Meteci²⁶ ile Osman Erciyas²⁷ Kıbrıs'ta Türkler tarafından konuşulan lisanı hep “Kıbrıs Ağzı” olarak adlandırmayı tercih etmişlerdir.

Çok yaygın olmamakla birlikte Ö. Savoğlu²⁸, Vancı²⁹, Mehmet Ali³⁰, Demir³¹, Yaşın³², Demir ve Johanson³³ ile Kappler³⁴’de görüldüğü gibi birtakım araştırmacılar “Kıbrıslı Türkçe”, “Kıbrıslı Türkçesi” veya “Kıbrıslı Türkçe” şeklindeki tabirleri kullanmayı tercih eder olmuşlardır. Petek Kurtböke ise bu adlandırmaya koşut addedilebilecek *Cypriot Variety* yani “Kıbrıslı Varyant” tabirini kullanmıştır³⁵.

Dimililer Arı'nın³⁶ çalışmasından da anlaşıldığı gibi daha evvel de kullanılmış olan fakat Türkiye'deki Türklük bilimi araştırmacıları arasında ancak binyılın başından itibaren kullanımı sıklık kazanmış olan bir diğer adlandırma ise “Kıbrıs Ağızları”, “Kıbrıs Türk Ağızları” veya “Türkçenin Kıbrıs Ağızları” şeklindeki - Kıbrıs'ta Türkçenin birden fazla şeklinin konuşulduğunu

içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 1-13; Ahmet Pehlivan, **Aya İrini'den Akdeniz'e Kıbrıs Ağzının Değişimi**, Adım Yayıncılık, Lefkoşa 2003; Ahmet Pehlivan, “Kıbrıs Türk Edebiyatında Ağız Kullanımı”, Ülker Vancı-Osam (Haz.), **Beşinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 14-15 Kasım 2005**, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2007, s. 279-285.

²² Kamile İmer, “Kıbrıs Ağzı'nda Tümce Sonu Perde Değişimleri”, Ö. Demircan – A. Erözden (Haz.), **XV. Dilbilim Kurultayı, 24-25 Mayıs 2001, Bildiriler**, içinde, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 45-54.

²³ Necdet Osam – Meltem Kelepir, “Bibliography of Studies Carried Out on the Turkish Cypriot Dialect”, **Journal of Cyprus Studies**, S:20/21 (2001), s. 144-157.

²⁴ Mustafa Gökçeoğlu, **Kıbrıs Türk İkillemeleri ve Yansıma Sesleri Sözlüğü**, Eğitim Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2004, s.6.

²⁵ Gürkan Gümüşatam, “Kıbrıs Ağzı Üzerine Hazırlanan Sözlükler ve Bu Sözlüklerdeki Yöntem Sorunları”, **Turkish Studies**, S:4/4 (2009), s. 481-504.

²⁶ Habib Derzinevesi – Sultan Meteci, **Gıbrız Ağzıyan Kıbrıs Masalları**, Y.D.Ü. Matbaası, Lefkoşa 2009.

²⁷ Osman Erciyas, “Kıbrıs Ağzındaki Öz Türkçe Kelimeler Açısından *Dağarcık*'ın Dili”, **Diyalektolog**, S:2 (2011), s.15-28.

²⁸ Ö. Savoğlu, **Cypriot Turkish: A Variationist Perspective**, York University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toronto 2001.

²⁹ Ülker Vancı, “Cypriot Turkish: Some Empirical Observations”, B. Rona (Haz.), **Current Issues in Turkish Linguistics. Proceedings of the 5th International Conference on Turkish Linguistics**, C. 2, içinde, Hitit Yayınevi, Ankara 2001, s. 134-143.

³⁰ Aydın Mehmet Ali, **Turkish Speaking Communities & Education – No Delight**, FATAL Publications, Londra 2001, s. 89.

³¹ Nurettin Demir, “On *imiş* in Cypriot Turkish”, **Turkic Languages**, S:7 (2003), s. 268-274.

³² Mehmet Yaşın, **Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi (18. yy-20. yy). 3 Kuşak, 3 Kimlik, 3 Vatan Arasında Bir Türk Azınlık Şiiri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994, s.23; Mehmet Yaşın, **Diller ve Kültürler Arası Bir Edebiyat İncelemesi: Kıbrıs Şiiri Antolojisi (M.Ö. 9. – M.S. 20. yy.)**, Adam Yayınları, İstanbul 2005, s. 117.

³³ Nurettin Demir – Lars Johanson, “Dialect Contact in Northern Cyprus”, **International Journal of the Sociology of Language**, S:181 (2006), s. 1-9.

³⁴ Matthias Kappler, “Contact-induced Effects in the Syntax of Cypriot Turkish”, **Turkic Languages**, S:12 (2008), s. 196-213.

³⁵ Petek Kurtböke, “A Methodological option for Building the Mixed Code lexicon in Cyprus”, **Mediterranean Language Review**, S:15 (2003/04), s. 175.

³⁶ Şentaç Dimililer Arı, **Kıbrıs Ağızları Üzerine Bir Çalışma**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1984.

varsayan - kullanımlardır. Nurettin Demir³⁷, Nazmiye Çelebi³⁸, Orhan Kabataş³⁹, Mustafa Gökçeoğlu⁴⁰, Gökçe Yükselen⁴¹, Canan İleri⁴² ve Gürkan Gümüştam⁴³ bu isimlendirmeyi tercih eden araştırmacılar arasında sayılabilir. Kıbrıs'ta Türkçenin birden fazla şeklinin konuşulduğunu belirten adlandırmaları yalnızca Türk araştırmacıların değil yabancı Türkologların da kullandığı görülmektedir. Hatta Scharlipp⁴⁴ ile Georgiou-Scharlipp ve Scharlipp'in⁴⁵ yaptıkları çalışmalardan da anlaşılacağı üzere bu kullanıma iki binli yıllardan evvel işlerlik kazandırılmıştır.

Bu manzaradan da anlaşılacağı gibi Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin adı konusunda tam bir muamma yaşanmaktadır. Çoğu zaman, Türklük biliminin farklı ekollerini temsil eden değişik araştırmacılar farklı isimler tercih etmektedirler. Ancak aynı araştırmacının farklı çalışmalarında, hatta bazen aynı çalışmasında farklı adlandırmaları kullandığı görülmektedir ve bu da karışıklığı daha da artırmaktadır. Mesela, 2005 yılındaki çalışmasında "Kıbrıs Türk Ağızları" adlandırmasını tercih eden Orhan Kabataş'ın daha sonraki çalışmalarında "Kıbrıs Türkçesi" tabirini kullandığı görülmektedir. Mustafa Gökçeoğlu da 2004 yılındaki ikilemeler ve yansımalar üzerinde yaptığı çalışmasında "Kıbrıs Ağzı" derken 2006 tarihli sözlüğüne "Kıbrıs Türk Ağızları Sözlüğü" adını vermiştir. Gürkan Gümüştam'ın da Gökçeoğlu gibi başta kullandığı Kıbrıs Türk Ağzı yerine daha sonraları Kıbrıs Türk Ağızları adlandırmasını tercih ettiği görülmektedir. Nurettin Demir ise üç ayrı dilde yürüttüğü çalışmalarında genel olarak üç ayrı isimlendirme kullanma yoluna gitmiştir. Türkçe çalışmalarında tercihinin ısrarla "Kıbrıs Ağızları"ndan yana kullanan Demir'in, İngilizce çalışmalarında *Cypriot Turkish* "Kıbrıslı Türkçe" ve Almanca çalışmalarında *Zyperntürkisch* "Kıbrıs Türkçesi" tabirlerini tercih ettiği görülmektedir. Demir ve Johanson'un 2009 yılında Kıbrıs'ta Türkçenin iç yapısında meydana gelen dil etkileşimleri üzerine yaptıkları çalışmada ise, hem "Kıbrıslı Türkçe" hem "Kıbrıs Türk Ağzı" hem de "Kıbrıs Ağızları" adlandırılmaları kullanılmış; hatta her üç tabir aynı sayfa üzerinde kullanılmıştır⁴⁶. Farklı zamanlarda ve farklı

³⁷ Nurettin Demir, "Kıbrıs Ağızlarında *imiş* Hakkında", *Bilig*, S:23 (2002), s. 129-139; Nurettin Demir, "Kıbrıs Ağızları Üzerine", Nurettin Demir & Fikret Turan (Haz.), *Scholarly Depth and Accuracy / A Festschrift to Lars Johanson – Lars Johanson Armağanı*, içinde, Grafiker Yayınları, Ankara 2002, s. 101-110; Nurettin Demir, "Kıbrıs Ağızlarında İstek Eki Almış Cümleler", *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, 20-26 Eylül 2004 Ankara, Bildiri Özetleri*, içinde, TDK Yayınları, Ankara 2005, s. 725-729; Nurettin Demir, "Kıbrıs'ta Türkçe", Nihat Öztoprak – Bayram Ali Kaya (Haz.), *Suya Düşen Sancak. Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine İncelemeler*, içinde, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 60-79.

³⁸ Nazmiye Çelebi, "Kıbrıs Ağızları ve Dil Etkileşimi", *Türk Dili*, S:616 (2003), s. 394-398; Nazmiye Çelebi, *Kıbrıs Türk Ağızlarında Dil İlişkisi İzleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.

³⁹ Orhan Kabataş, "Kıbrıs Türk Ağızlarında Korunan Eski Sözcükler Üzerine", *Türk Dili*, S:639 (2005), s. 223-238.

⁴⁰ Mustafa Gökçeoğlu, *Kıbrıs Türk Ağızları Sözlüğü*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2008.

⁴¹ Gökçe Yükselen, "Türkçenin Kıbrıs Ağızlarında Subjunktifler", Ayda Konukoğlu – Elif Karakuş (Haz.), *Karaman Dil Kültür ve sanat Dergisi 730. Türk Dil Bayramı Özel Sayısı*, içinde, Karaman 2007, s. 292-296.

⁴² Canan İleri, "Kıbrıs Türk Ağızlarında Sürüngen İsimleri", *Kıbrıs Türk Dili*, S:2 (2009), s. 9-17.

⁴³ Gürkan Gümüştam, "Kıbrıs Ağızlarında Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S:27 (2010), s. 249-295; Gürkan Gümüştam, "Kıbrıs Ağızlarında Ek Eylem –I (Birleşik Çekimler)", *Turkish Studies*, S:6/1 (2011), s. 1187-1216; Gürkan Gümüştam, "Kavram Alanları Açısından Kıbrıs Türklerince Hayvanlara Verilen Adlar", *Diyalektolog*, S:3 (2011), s. 13; Gürkan Gümüştam, "Kıbrıs Ağızlarında Seçilmiş Bir Kod: nice", *Turkish Studies*, S: 6/2 (2011), s. 455-466; Gürkan Gümüştam, "Söz Dizimi Açısından Kıbrıs Türk Atasözleri: Türkiye Türkçesindeki Varyantlarla Paralellikler ve Sapmalar", *Diyalektolog*, S:2 (2011), s. 41-54.

⁴⁴ Wolfgang-E. Scharlipp, "Classification of the Greek Loanwords in the Turkish Dialects of Cyprus", Jens Peter Laut – Mehmet Özlem (Haz.), *Bahşi Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı*, içinde, Simurg Yayınları, İstanbul 1998, s. 311-315; Wolfgang-E. Scharlipp, "Zur Syntax der türkischen Dialekte Zyperns", *Materialia Turcica*, S:20 (1999), 1-10.

⁴⁵ Kyriaki Georgiou-Scharlipp – Wolfgang-E. Scharlipp, "Three Examples of a Turkish Cypriot Dialect", *Mediterranean Language Review*, S:10 (1998), s. 171.

⁴⁶ Demir – Johanson, *a.g.m.*, s. 4.

dillerde yaptığı çalışmalarda farklı adlandırmalar kullanmayı tercih eden bir diğer araştırmacı ise Ülker Vancı'dır. 1990 yılındaki Türkçe çalışmasında "Kıbrıs Ağzı" ibaresini tercih eden Vancı'nın 2001 tarihli İngilizce çalışmasında *Cypriot Turkish* "Kıbrıslı Türkçe" adını kullandığı görülür.

3. Türkiye'de ve Batı'da Yerel Dillerin Tasnifinde Dikkate Alınan Ölçütler

Bu kadar fazla adlandırma ile karşı karşıya olunmasının sebebi bireylik tercihlerle alakalı olduğu kadar Kıbrıs'taki Türk nüfusun geçirdiği tarihî ve içtimai tecrübelerin ürünü olarak topluluk dil bilim süreciyle de ilişkilidir. Bu sürecin neticesinde bugün Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin yapısı ortaya çıkmıştır. Aslında bilimsel yöntem de Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin adının belirlenmesinde bireylik tercihlerden ziyade bu yapının dikkate alınmasını gerektirmektedir. Meseleye bu açıdan yaklaşıldığı takdirde sorun kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Zira dilin kendi içerisindeki hiyerarşik yapıda hangi özellikleri taşıyan türün nereye oturtulması gerektiği aslında dille uğraşan bilim insanları tarafından yapılan çalışmalar neticesinde oldukça açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Türk dil biliminde bir dilin hem ses hem şekil hem de kelime olarak farklılık gösteren türü lehçe, ses ve şekil yönünden farklılık gösteren türü şive, mahalli bölgelerde konuşulan ve ses yani söyleyiş, telaffuz yönünden farklılık gösteren türü ağız olarak sınıflandırılmıştır⁴⁷. Geleneksel olarak Batı dil biliminde ise, dillerin bölgesel türleri ikili bir düzene göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre ses ve / veya şekil farklılıkları gösteren alt tür ağız, gramer yapısı, kelime ve şekil farklılıkları gösteren alt tür lehçe olarak adlandırılmaktadır⁴⁸.

4. Karmaşanın Muhtemel Sebepleri

Bu ilkeler ışığında meseleye tekrar bakıldığında bu adlandırmaların hangisinin Kıbrıs'ta bugün konuşulan Türkçenin yapısına daha uygun olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi "Kıbrıs Türkçesi" şeklindeki kullanımın Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi coğrafi olarak tarif etmesi açısından bir yanlışlık olmamasına rağmen bir belirsizlik söz konusudur. Mesela Cumakunova 1999 künyeli çalışmada "Kırgız ve Kıbrıs Türkçesi"nin atasözleri incelemektedir. Burada Genel Türkçenin bir lehçesi durumunda olan Kırgız Türkçesi ile Genel Türkçenin bir lehçesi olan Türkiye Türkçesinin (Osmanlı Türkçesi ?) bir alt sınıflandırmasında olması gereken Kıbrıs'ta konuşulan Türkçe aynı şekilde tarif edilmiştir ve ikisinin arasındaki hiyerarşik ilişki belirsizdir. Bu duruma Gümüştam da dikkat çekmekte, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin Türkiye Türkçesine bağlı olduğunu ve "Kıbrıs Türkçesi" adlandırmasının "Azerbaycan Türkçesi" gibi daha farklı bir anlamı çağrıştırdığını ifade etmektedir⁴⁹. Binaenaleyh özellikle diğer Türk lehçelerinin mevzu bahis olduğu ortamlarda "Kıbrıs Türkçesi" tabirinin kullanılması bilimsel belirsizliğe sebebiyet vermektedir.

Bütün adlandırmalar arasında siyasi olarak en fazla yüklü olan herhalde "Kıbrıslı Türkçe" veya "Kıbrıslı Türkçe" şeklinde olmalıdır. Demir ve Johanson (2009)'da olduğu gibi, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi Anadolu ağızlarından ayırt etmek için kullanıldığı takdirde bu adlandırmada da bir sorun görülmemektedir. Ancak bilhassa "Kıbrıslı Türkçe" şeklinde tek kelime halinde yazılan tabir hiçbir bilimsel nitelik taşımamaktadır. 1974 sonrası Kıbrıs Türk edebiyatında kendini hissettiren hümanist ve evrensel akımların neticesinde ortaya çıkan bir kimlik arayışının ürünü olan "Kıbrıslı Türk" adlandırmasının⁵⁰ dile yansması olan bu adlandırma, tamamen siyasi endişeler

⁴⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1962, s. 10.

⁴⁸ J. K. Chambers ve Peter Trudgill, *Dialectology*, Cambridge University Press, Cambridge – Londra – New York – New Rochelle – Melbourne – Sidney 1980, s. 17-18.

⁴⁹ Gümüştam, "Kıbrıs Ağzı Üzerine Çalışan Sözlükler ve Bu Sözlüklerdeki Yöntem Sorunları", s. 501.

⁵⁰ Can Özgür, "Çağdaş Kıbrıslı Şairlerin Dillerinde Yerel Özellikler", İsmail Bozkurt (Haz.), *Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000*, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s.354.

neticesinde ortaya çıkmıştır⁵¹. Bu kullanımın birtakım çevreler tarafından yaygınlaştırılmaya çalışılması, yazı dilini mahallileştirme çabasına bir alt yapı hazırlığı da olabilir. Nitekim birtakım ders kitaplarında yerel kelimelerin kullanımının yaygınlaştırılması yönünde bir çabanın var olduğu gözlemlenebilir. Mesela, Güner Konedralı başkanlığında bir komisyon tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki ilkökul dördüncü sınıflar için hazırlanan ve hâlen ders kitabı olarak okutulmakta olan “Türkçe Okuma ve Etkinlik Kitabı”nda yer alan “Okula Başlarken” isimli parçada Kıbrıs'ta yerel dilde ‘misket’ veya ‘bilye’ manasına gelen *pirilli* kelimesi geçmektedir. Bu kelimenin daha sonraki sayfada yer alan “Etkinlik” bölümünde cümle içerisinde kullanılması talep edilmektedir⁵². Kitabın ilerleyen sayfalarında ‘boz yılan’ veya ‘benekli’ manasına gelen *batsalli* kelimesinde de aynı duruma rastlanmaktadır⁵³.

Son zamanlarda “Kıbrıs Ağzı” tabirinin “Kıbrıs Türkçesi” adlandırması karşısında daha fazla tercih edilir olmasının bir sebebi de bu olabilir. Zira bu adlandırma, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin yerini, Genel Türkçenin hiyerarşik yapısı içerisinde daha açık bir şekilde belirtmektedir. Şüphesiz bu “Kıbrıs Ağzı” adlandırmasını tercih eden bütün araştırmacılar için böyle değildir. Ancak bunun en azından bazı araştırmacılar için böyle olması ihtimali güçlüdür. Mesela Rıdvan Öztürk, Kıbrıs'ta konuşulan Rumcadaki Türkçeden kopyalanmış kelimeleri incelediği çalışmasında⁵⁴, “Kıbrıs Rumcası” tabirini rahatça kullanırken bunun mukabili olabilecek “Kıbrıs Türkçesi” tabirini kullanmaktan ısrarla kaçınmakta ve bütün çalışmalarında “Kıbrıs Ağzı” adlandırmasını kullanmayı tercih etmektedir. Aynı duruma Gürkan Gümüşatam'ın Kıbrıs'ta konuşulan Türkçede kullanılan hayvan isimlerini incelediği çalışmasında da rastlanmaktadır. Çalışmalarında genellikle “Kıbrıs Ağızları” adlandırmasını tercih eden Gümüşatam bu çalışmasında “Kıbrıs Rumcası” tabirini kullanmıştır⁵⁵.

5. Kıbrıs'ta Konuşulan Türkçenin Hak Ettiği Gerçek İsim

3. bölümde belirtilen dil bilimsel ilkeler ışığında Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin Türkiye Türkçesinin altında yer alan ağız mertebesinde olduğuna hiç şüphe yoktur. Ancak “Kıbrıs Ağzı” adlandırmasının Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi en azından bugün için tanımlamakta yetersiz kaldığı görülmektedir. Zira orta yaşın üzerindeki bir Baf köylüsü göçmen ile İskele göçmenin veya bir Görneçlinin Türkçenin aynı ağızını konuştuğunu iddia etmek çok doğru olmayacaktır; ki bu da “Kıbrıs Türk Ağızları” tabirinin bugün için en doğru kullanım olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kıbrıs'ta konuşulan Türkçedeki ağız farklılaşması ses ve şekil yapısına bakıldığı zaman hemen kendini belli etmektedir. Mesela ölçünlü dilde ‘çitlembik’ şeklinde olan kelime Baf ve Limasol göçmenleri tarafından *çedlemid* şeklinde telaffuz edilirken⁵⁶ bazı yörelerde *çitlemit*, *çiklemit* veya *çetlemit* şeklinde bulunmaktadır⁵⁷. Aynı şekilde ‘dolu’ kelimesi Oğuz Türkçesi özelliklerine uygun olarak ada genelinde tonlu şekilde bulunurken Baf ve Limasol göçmenlerinin

⁵¹ Mehmet Yaşın'ın “...Uzun yıllar Adada oldukça az bir Türk nüfusu bulunuyordu. Anadolu'dan göçürülen ve Kıbrıs'taki Elen (Rum), ama özellikle Latin, yani Levanten (İtalyan / Fransız) ve Sami (Arap / Yahudi) kökenlilerle karışarak büyüyen Kıbrıslı Türk toplumunun ortak bir Türkçe şiiir geleneği yaratması zaman aldı” şeklindeki sözleri (Mehmet Yaşın, *Kıbrıslı Türk Şiiir Antolojisi*, s. 20), bu adlandırmayı tercih edenlerin Kıbrıs Türklerinin kimlikleri hakkındaki görüşlerini sarıh bir şekilde ortaya koymaktadır. Belgelerle sabit tarihî gerçeklere aykırı olan bu iddiaları kabul etmek, hiçbir ilmi temele dayandırılmaz.

⁵² *İlkokul 4. Sınıflar için Türkçe Okuma ve Etkinlik Kitabı*, KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Lefkoşa 2010, s. 3-4.

⁵³ *A.g.e.*, s. 51.

⁵⁴ Rıdvan Öztürk, “Kıbrıs Rumcasındaki Türkçe ve Türkçe Yolu ile Girmiş Alıntı Kelimeler”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S:18 (2005), s. 89-113.

⁵⁵ Gümüşatam, “Kavram Alanları Açısından Kıbrıs Türklerince Hayvanlara Verilen Adlar”, s. 13.

⁵⁶ Kabataş, *Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*, s.160.

⁵⁷ *A.g.e.*, s. 168.

dilinde tonsuz şekilde *tolu* şeklinde bulunmaktadır⁵⁸. Keza vasıta hâli eki Kıbrıs'ta *-(y)la*, *-(y)ila*, *-(y)ilan*, *-nan*, *-(y)Inan* şekillerinde mevcuttur. Şüphesiz bu örnekleri artırmak mümkündür. Kıbrıs'ta konuşulan Türkçenin üzerinde yapılan çalışmaların tarihî gelişimi de bunu tasdik eder niteliktedir. 1966 ile 2000 yılları arasında Türkiye üniversitelerinde Kıbrıs'ta konuşulan en az on bir farklı ağız üzerinde en az on üç çalışma yapılmıştır⁵⁹. Ancak “bugün için” ibaresinin altı çizilmelidir. Zira bugün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin oluşturduğu içtimai ortam içerisinde, yayın kuruluşlarının ve resmî eğitimin etkisi altında, geçmişte adanın farklı köşelerinde konuşulan ağızlar ve Türkiye'den gelen göçmenlerin adaya getirdikleri çeşitli Anadolu ağızları kaynaşmaktadır. Şüphesiz adanın farklı yörelerinde doğup büyümüş ve birbirinden farklı kültürel etkileşimlere maruz kalmış, sonra da adanın kuzeyinde toplanmış bulunan orta yaşın üzerindeki Kıbrıs Türklerinin konuşmaları ile tamamı adanın kuzeyinde doğmuş veya büyümüş ve büyüklerine nazaran farklı kültürel tecrübeler geçirmiş gençlerin konuşmaları farklılık arz edecektir.

6. Sonuç

Sonuç olarak denilebilir ki, bu adlandırmaların tümünün aynı şeyi ifade etmek için kullanıldığına şüphe olmamakla birlikte bu kullanımların tamamının bilimsel olarak doğru olduğunu iddia etmek bilimsel yaklaşımdan uzak olacaktır. Tercih sebebi ister mensubu bulunulan ekol olsun ister siyasi kaygılar olsun, araştırmacıların Kıbrıs'ta Türklerin konuştuğu lisanı isimlendirmede hür iradelerini kullanmakta serbest olmalarına rağmen, bilimsel etiğin ilmî çalışmalarda ilmen doğru olanı dile getirmeyi gerektirdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu adlandırmalar içerisinde, en uygunsuz olanın bilimsel temeller yerine siyasi kaygılara dayanan Kıbrıslı Türkçe olduğu anlaşılmaktadır. “Kıbrıs Türkçesi” adlandırması ise coğrafi olarak Kıbrıs Türklerinin dilini tarif etmekle birlikte, bu dilin Türkçenin hiyerarşik yapısı içerisindeki yeri konusunda belirsizliğe yol açtığı için yanıltıcı olabilmektedir. “Kıbrıs Ağızı” Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi bu hiyerarşik yapı içerisinde doğru yere, yani Türkiye Türkçesinin altına yerleştirmektedir. Ancak bu isimlendirme de adada konuşulan Türkçenin bölgesel çeşitliliğini ortaya koymak cihetinden yetersiz kalmaktadır. Ortaya çıkmaktadır ki her türlü siyasi gayeden uzak olup hem Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi Genel Türkçenin hiyerarşik yapısı içinde doğru yere oturtan hem de onun bölgesel çeşitliliğini yansıtan “Kıbrıs Türk Ağızları” veya “Türkçenin Kıbrıs

⁵⁸ A.g.e., s. 554.

⁵⁹ Sami Ergün, **Larnaka Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1966; Hilmi Elmas Atılgan, **Baf Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1966; Kemal Mehmet Ali Aksay, **Kıbrıs Klavya (Alaniçi) Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1968; Şerif Avkıran Erhat, **Lefkoşa Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1970; Y. Ünal, **Çatoz Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1971; Ertan Mahmut Özhurman, **Kıbrıs Baf Ağızı**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Erzurum 1972; Erdoğan Saracoğlu, **Kıbrıs'ın Küçük Kaymaklı Ağızı**, Erdoğan Saracoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1972; Hasan Sami Türközü, **Kıbrıs Limasol Ağızı**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Erzurum 1972; Sonay Halil Ulaş, **Abohor Ağızı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1974; Candaş Taşçı, Yıldıran, **Kıbrıs Lefkoşa, Ortaköy ve Gönyeli Ağızı Dil ve Gramer Hususiyetleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1979; Baykal Tuğlu, **Magosa Ağızı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1979; Ali Nail Gürkan, **Kıbrıs Mesarya Ağızı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1980; Hasan Sarper Fevzi Kortay, **Kıbrıs Ağızı (Çatoz, Kalavaç, Kazafana, Kırmı)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1981; Narin Ağa Batkan, **Kıbrıs Baf ve Limasol Göçmenlerinin Ağızı**, Gazi Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000.

Ağızları” ya da sadece “Kıbrıs Ağızları” türünden adlandırmalar günümüz için en doğru olanlardır.⁶⁰

KAYNAKÇA

- ALTAN Mustafa Haşim (Haz.), **Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971.
- ARGUNŞAH Mustafa, “Kıbrıs Ağzında Ünlü Değişmeleri”, **İlmi Araştırmalar**, S:11 (2001), s. 7-27.
- _____, “Kıbrıs Ağzıyla İlgili Yıyanlanmış Çalışmalara Eleştirel Bir Bakış”, İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000.
- _____, “Yaşayan Kıbrıs Türk Ağzı”, **Türk Dili**, S:614 (2003), s. 193-203.
- ATILGAN Hilmi Elmas, **Baf Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1966.
- AVKIRAN Erhat, Şerif, **Lefkoşa Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1970.
- BATKAN Narin Ağa, **Kıbrıs Baf ve Limasol Göçmenlerinin Ağzı**, Gazi Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000.
- BOESCHOTEN Hendrik – Heidi STEİN (Haz.), **Einheit und Vielfalt in der türkischen Welt**, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2007.
- BOZKURT İ. – H. ATEŞİN – M. KANSU (Haz.), **İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998**, C 4, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 1999.
- BOZKURT İsmail (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000.
- BOZTAŞ İ., “Kıbrıs Ağzı’nda Sesbiçimbilgisel Değişmeler.” , G. Durmuşoğlu – K. İmer – A. Kocaman – S. Özsoy (Haz.), **Dilbilim Araştırmaları 1991**, içinde, Hitit Yayınevi, Ankara 1991, s. 11-17.
- CANAN İleri, “Kıbrıs Türk Ağzlarında Sürüngen Adları”, **Kıbrıs Türk Dili**, S:2 (2009), s. 9-17.
- CANTAŞ TAŞÇI Yıltan, **Kıbrıs Lefkoşa, Ortaköy ve Gönyeli Ağzı Dil ve Gramer Hususiyetleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1979.

⁶⁰ Bu çalışma kesinlikle Kıbrıs'ta konuşulan Türkçe üzerinde yapılmış çalışmaların tamamını ele almış olma iddiasını içermez.

- CHAMBERS J. K. ve Peter TRUDGİLL, **Dialectology**, Cambridge – Londra – New York – New Rochelle – Melbourne – Sidney 1980.
- CUMAKUNOVA Günzira, “Kırgız ve Kıbrıs Türkçesi Atasözlerindeki Paralelizm.”, İ. Bozkurt – H. Ateşin – M. Kansu (Haz.), **İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998**, C 4, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 1999, s. 121-130.
- ÇELEBİ Nazmiye, “Kıbrıs Ağızları ve Dil Etkileşimi.” **Türk Dili** S:616 (2003), s. 394-398.
- _____, **Kıbrıs Türk Ağızlarında Dil İlişkisi İzleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.
- DEMİR Nurettin, & Fikret TURAN (Haz.), **Scholarly Depth and Accuracy / A Festschrift to Lars Johanson – Lars Johanson Armağanı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2002
- DEMİR Nurettin, “‘Wollen’ im Zyperntürkischen”, **Mediterranean Language Review**, S:14 (2002), s. 9-20.
- _____, “Kıbrıs Ağızları Üzerine”, Nurettin Demir & Fikret Turan (Haz.), **Scholarly Depth and Accuracy / A Festschrift to Lars Johanson – Lars Johanson Armağanı**, içinde, Grafiker Yayınları, Ankara 2002, s. 101-110.
- _____, “Kıbrıs Ağızlarında *imiş* Hakkında”, **Bilig**, S:23 (2002), s. 129-139.
- _____, “Kıbrıs’ta Türkçe”, Nihat Öztoprak – Bayram Ali Kaya (Haz.), **Suya Düşen Sancak. Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine İncelemeler**, içinde, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 60-79.
- _____, “On *imiş* in Cypriot Turkish”, **Turkic Languages**, S:7 (2003), s. 268-274.
- _____, “Bemerkungen zu gebundenen Sätzen”, Hendrik Boeschoten – Heidi Stein (Haz.), **Einheit und Vielfalt in der türkischen Welt**, içinde, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2007, s. 160-170.
- _____, “Kıbrıs Ağızlarında İstek Eki Almış Cümleler”, **V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, 20-26 Eylül 2004 Ankara, Bildiri Özetleri**, içinde, TDK Yayınları, Ankara 2005, s. 725-729.
- DEMİR Nurettin, ve Lars JOHANSON, “Dialect Contacts in Northern Cyprus”, **International Journal of the Sociology of Language**, S:181 (2006), s. 1-9.
- DEMİRCAN Ö. – A. ERÖZDEN (Haz.), **XV. Dilbilim Kurultayı, 24-25 Mayıs 2001, Bildiriler**, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2001.
- DERZİNEVESİ Habib – Sultan METECİ, **Gıbrız Ağzıyan Kıbrıs Masalları**, Y.D.Ü. Matbaası, Lefkoşa 2009.

- 📖 DİMİLİLER ARI Ş., **Kıbrıs Ağzları Üzerine Bir Çalışma**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1984.
- 📖 DUMAN Musa, “Kıbrıs Ağzı Üzerine Bazı Notlar”, **İlmi Araştırmalar**, S:8 (1999), s. 115-130.
- 📖 _____, “Kıbrıs Ağzının Morfolojik Kaynakları: +cık Küçültme Ekinin Kullanımı.” İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 15-25.
- 📖 DURMUŞOĞLU G. – K. İMER – A. KOCAMAN – S. ÖZSOY (Haz.), **Dilbilim Araştırmaları 1991**, içinde, Hitit Yayınevi, Ankara 1991.
- 📖 ERCİYAS Osman, “Kıbrıs Ağzındaki Öz Türkçe Kelimeler Açısından *Dağarcık*’ın Dili”, **Diyalektolog**, S:2 (2011), s.15-28.
- 📖 EREN Hasan, “Enigmes Populaires Turques de Chypre”, **Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae**, S:11 (1960), s. 105-114.
- 📖 _____, “Kıbrıs Azının Kökeni”, Mustafa Haşım Altan (Haz.), **Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri**, içinde, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1971, s. 347-359.
- 📖 _____, “Kıbrıs’ta Türkler ve Türk Dili”, **Türkoloji Dergisi**, S:1 (1964), s. 1-14.
- 📖 ERGİN Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1962.
- 📖 ERGÜN Sami, **Larnaka Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1966.
- 📖 FEVZİ KORTAY Hasan Sarper, **Kıbrıs Ağzı (Çatoz, Kalavaç, Kazafana, Kırnı)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1981.
- 📖 GEORGIU-SCHARLİPP Kyriaki – Wolfgang-E SCHARLİPP, “Three Examples of a Turkish Cypriot Dialect”, **Mediterranean Language Review**, S:10 (1998), s. 169-178.
- 📖 GÖKÇEOĞLU Mustafa, **Kıbrıs Türk Ağzları Sözlüğü**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2008.
- 📖 _____, **Kıbrıs Türk İkillemeleri ve Yansıma Sesleri Sözlüğü**, Eğitim Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2004.
- 📖 GÜMÜŞATAM Gümüşatam, “Kavram Alanları Açısından Kıbrıs Türklerince Hayvanlara Verilen Adlar”, **Diyalektolog**, S:3 (2011), s. 11-32.
- 📖 _____, “Kıbrıs Ağzlarında Ek Eylem –I (Birleşik Çekimler)”, **Turkish Studies**, S:6/1 (2011), s. 1187-1216.

- _____, “Kıbrıs Ağızlarında Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S:27 (2010), s. 249-295.
- _____, “Kıbrıs Ağızlarında Seçilmiş Bir Kod: nice”, **Turkish Studies**, S: 6/2 (2011), s. 455-466.
- _____, “Kıbrıs Ağzı Üzerine Hazırlanan Sözlükler ve Bu Sözlüklerdeki Yöntem Sorunları”, **Turkish Studies**, S:4/4 (2009), s. 481-504.
- _____, “Söz Dizimi Açısından Kıbrıs Türk Atasözleri: Türkiye Türkçesindeki Varyantlarla Paralellikler ve Sapmalar”, **Diyelektolog**, S:2 (2011), s. 41-54.
- GÜRKAN Ali, **Kıbrıs Ağzında Edatlar Bağlaçlar ve Ünlemlerin Kullanım Özellikleri**, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.
- HAKERİ Bener Hakkı, **Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü**, SAMTAY Vakfı Yayınları, Gazimağusa 2003.
- HALİL ULAÇ Sonay, **Abohor Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1974.
- İlkokul 4. Sınıflar için Türkçe Okuma ve Etkinlik Kitabı. 1. Kitap**, KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Lefkoşa 2010.
- İMER Kamile, “Kıbrıs Ağzı’nda Tümce Sonu Perde Değişmeleri”, Ö. Demircan – A. Erözden (Haz.), **XV. Dilbilim Kurultayı, 24-25 Mayıs 2001, Bildiriler**, içinde, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 45-54.
- JOHANSON Lars, “Türk Dillerinde Odaksız Şimdiki Zaman İşaretleyicisi ve Kıbrıs Türkçesinde Eksikliği”, **Bilig**, S:49 (2009), s. 93-100.
- KABATAŞ Orhan, “eyner/eğner Sözcüğünün Kökeni Üzerine”, **Kıbrıs Türk Dili**, S:2 (2009), s. 5-8.
- _____, “Kıbrıs Türk Ağızlarında Korunan Eski Sözcükler Üzerine”, **Türk Dili**, S:639 (2005), s. 223-238.
- _____, **Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü**, Öncü Basımevi, Lefkoşa 2007.
- KAPPLER Matthias, “Contact-induced Effects in the Syntax of Cypriot Turkish”, **Turkic Languages**, S:12 (2008), s. 196-213.
- KONUKOĞLU Ayda – Elif KARAKUŞ (Haz.), **Karaman Dil Kültür ve sanat Dergisi 730. Türk Dil Bayramı Özel Sayısı**, Karaman 2007.
- KONUR İsmet, **Kıbrıs Türkleri**, Bürhaneddin Matbaası. Lefkoşa 1938.
- KURTBÖKE Petek, “A Methodological Option for Building the Mixed Code Lexicon in Cyprus”, **Mediterranean Language Review**, S:15 (2003/04), s. 167-180.

- LAUT Jens Peter – Mehmet ÖLMEZ (Haz.), **Bahşı Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı**, Simurg Yayınları, İstanbul 1998.
- MAHMUT ÖZHURMAN Ertan, **Kıbrıs Baf Ağzı**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Erzurum 1972.
- MEHMET ALİ AKSAY Kemal, **Kıbrıs Klavya (Alaniçi) Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1968.
- MEHMET ALİ Aydın, **Turkish Speaking Communities & Education – No Delight**, FATAL Publications, Londra 2001.
- NAİL GÜRKAN Ali, **Kıbrıs Mesarya Ağzı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1980.
- OSAM Necdet – Meltem KELEPİR, “Bibliography of Studies Carried Out on the Turkish Cypriot Dialect”, **Journal of Cyprus Studies**, S:20/21 (2001), s. 144-157.
- ÖZGÜR Can, “Çağdaş Kıbrıslı Şairlerin Dillerinde Yerel Özellikler”, İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 353-369.
- ÖZSOY A. Sumru – Hikmet SEBÜKTEGİN (Haz.), **IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri (17-18 Mayıs 1990)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1990.
- ÖZTOPRAK Nihat – Bayram Ali KAYA (Haz.), **Suya Düşen Sancak. Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine İncelemeler**, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul 2007.
- ÖZTÜRK Rıdvan, “Anadolu ve Kıbrıs Ağzlarında Tekinsiz (Tabu) Örneği: Dulunmak”, **Bilig**, S:37 (2006), s. 57-64.
- _____, “Kıbrıs Ağzında Dönüşlülük”, **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S:1 (2001), s.103-109.
- _____, “Kıbrıs Ağzının Kelime Hazinesindeki Değişmeler”, İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 27-45.
- _____, “Kıbrıs Rumcasındaki Türkçe ve Türkçe Yolu ile Girmiş Alıntı Kelimeler”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S:18 (2005), s. 89-113.
- PEHLİVAN Ahmet, “Kıbrıs Türk Edebiyatında Ağız Kullanımı”, Ülker Vancı-Osam (Haz.), **Beşinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 14-15 Kasım 2005**, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2007, s. 279-285.
- _____, “KKTC İlkokul Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Görülen Kıbrıs Ağzına Ait Sesbilimsel Özellikler”, İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs**

Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 1-13.

_____, **Aya İrini'den Akdeniz'e Kıbrıs Ağzının Değişimi**, Lefkoşa Adım Yayınları, Lefkoşa 2003.

RONA Bengisu (Haz.), **Current Issues in Turkish Linguistics. Proceedings of the 5th International Conference on Turkish Linguistics, C. 2, içinde,** Hitit Yayınevi, Ankara 2001.

SAĞOL Gülden, “Kıbrıs Ağzı Üzerine Yapılan Çalışmalar”, **Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S:8 (1997), s. 99-106.

SAMİ TÜRKÖZÜ, Hasan, **Kıbrıs Limasol Ağzı**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Erzurum 1972.

SARACOĞLU Erdoğan, “Kıbrıs Ağzının Fonetik Özellikleri.” **Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992 (26 Eylül – 1 Ekim 1992), içinde,** TDK Yayınları, Ankara 1996, s.329-340.

_____, **Kıbrıs Ağzı – Ses Bilgisi özellikleri, Metin Derlemeleri, Sözlük**, Ateş Matbaası, Lefkoşa 2009.

_____, **Kıbrıs Ağzı**, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1992.

_____, **Kıbrıs Ağzı**, Yarı Off-Set, Lefkoşa 1980.

_____, **Kıbrıs'ın Küçük Kaymaklı Ağzı**, Erdoğan Saracoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1972.

SAVOĞLU Ö., **Cypriot Turkish: A Variationist Perspective**, York University, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toronto 2001.

SCHARLIPP Wolfgang-E., “Classification of the Greek Loanwords in the Turkish Dialects of Cyprus”, Jens Peter Laut – Mehmet Özlmez (Haz.), **Bahşi Ögdisi, Klaus Röhrborn Armağanı, içinde,** Simurg Yayınları, İstanbul 1998, s. 311-315.

_____, “Zur Syntax der türkischen Dialekte Zyperns”, **Materialia Turcica**, S:20 (1999), s. 1-10.

TASNADI Edit, “Kıbrıs Türkçesi ile Macarca'nın İncileri: Atazözlerimiz ve Deyimlerimize Dair.” Ülker Vancı-Osam (Haz.), **Dördüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 28-29 Kasım 2002, içinde,** Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2002, s. 329-338.

TAŞÇI Yıltan, **Kıbrıs Ağzı Dil Özellikleri**, Akar Yayıncılık, Lefkoşa 1986.

- TEKİN Havva, “Kıbrıs Ağzının Devamlılığında İnsan ve Zaman Faktörünün Olumlu – Olumsuz Etkileri.” İsmail Bozkurt (Haz.), **Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000**, C. 2, içinde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2000, s. 627-632.
- TUĞLU Baykal, **Magosa Ağzı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1979.
- Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992 (26 Eylül – 1 Ekim 1992)**, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- ÜNAL Y., **Çatoz Ağzı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1971.
- V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, 20-26 Eylül 2004 Ankara, Bildiri Özetleri**, TDK Yayınları, Ankara 2005.
- VANCI Ülker, “Cypriot Turkish: Some Empirical Observations”, B. Rona (Haz.), **Current Issues in Turkish Linguistics. Proceedings of the 5th International Conference on Turkish Linguistics**, içinde, Hitit Yayınevi, Ankara 2001, s. 134-143.
- _____, “Kıbrıs Ağzının Ses, Yapı ve İfade Özellikleri.” A. Sumru Özsoy – Hikmet Sebüktegin (Haz.), **IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri (17-18 Mayıs 1990)**, içinde, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1990, s. 243-256.
- VANCI-OSAM Ülker (Haz.), **Beşinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 14-15 Kasım 2005**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2007.
- _____, **Dördüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 28-29 Kasım 2002**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, Gazimağusa 2002.
- YAŞIN Mehmet, **Diller ve Kültürler Arası Bir Edebiyat İncelemesi: Kıbrıs Şiiri Antolojisi (M.Ö. 9. – M.S. 20. yy.)**, Adam Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, **Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi (18. yy-20. yy). 3 Kuşak, 3Kimlik, 3 Vatan Arasında Bir Türk Azınlık Şiiri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994.
- YÜKSELEN Gökçe, “Türkçenin Kıbrıs Ağzılarında Subjunktifler”, Ayda Konukoğlu – Elif Karakuş (Haz.), **Karaman Dil Kültür ve sanat Dergisi 730. Türk Dil Bayramı Özel Sayısı**, içinde, Karaman 2007, s. 292-296.